

Le Léviathan d'après Doré

Un monstre mythologique

Le Léviathan

Il s'agit d'un animal mythique, une sorte de monstre marin, un dragon primordial que l'on trouve dans plusieurs textes bibliques et sur lequel les rabbins ont beaucoup écrit.

On ne peut citer ici toutes les sources aussi bien bibliques que rabbiniques, mais voici quelques exemples.

בראשית פרק א פסוק כא

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִם הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרֹמֶשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵיהֶם וְאֵת כָּל עוֹף כְּנָף לְמִינֵיהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב

Genèse 1,21

Dieu créa les cétacés énormes, et tous les êtres animés qui se meuvent dans les eaux, où ils pullulèrent selon leurs espèces, puis tout ce qui vole au moyen d'ailes, selon son espèce ; et Dieu considéra que c'était bien.

תהלים פרק עד, יג-טו

אִתָּה פוֹרְרֵת בְּעֶזְךָ יָם שִׁבְרֵת רְאשֵׁי תַנִּינִים עַל הַמַּיִם: אִתָּה רִצְצֵת רְאשֵׁי לִוְיָתָן תַּתְנַנּוּ מֵאֲכָל לֶעֶם לְצִיִּים: אִתָּה בְּקִעַת מַעֲיָן וְנַחַל אִתָּה הוֹבֶשֶׁת נְהָרוֹת אִיתָן:

Psaume 74, 13 - 15

C'est toi qui, par ta force, as fendu la mer, brisé la tête des monstres marins à la surface des eaux ; c'est toi qui as fracassé la tête du Léviathan, pour le donner comme pâture aux fauves du désert ; c'est toi qui as fait jaillir sources et torrents, mis à sec des fleuves puissants.

ישעיהו פרק כז

(א) בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְדוֹד בְּחַרְבוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְּדוֹלָה וְהַחֲזָקָה עַל לִוְיָתָן נָחַשׁ בָּרַח וְעַל לִוְיָתָן נָחַשׁ עַקְלָתוֹן וְהָרַג אֶת הַתַּנִּין אֲשֶׁר בַּיָּם:

Isaïe, chapitre 27, verset 1

En ce jour, l'Éternel châtiéra de sa forte, grande et puissante épée le Léviathan, serpent droit et tortueux comme une barre et le Léviathan, serpent aux replis tortueux ; il fera périr aussi le monstre qui habite la mer.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף עד עמוד ב

(בראשית א') "ויברא אלהים את התנינים הגדולים" - הכא תרגימו: ארזילי דימא. ר' יוחנן אמר: זה לויטן נחש בריח ולויטן נחש עקלתון, שנאמר: (ישעיהו כז) "ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה" (...).

אמר רב יהודה אמר רב: כל מה שברא הקב"ה בעולמו - זכר ונקבה בראם, אף לויטן נחש בריח ולויטן נחש עקלתון - זכר ונקבה בראם, ואלמלי נזקקין זה לזה - מחריבין כל העולם כולו, מה עשה הקב"ה? סירס את הזכר, והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: (ישעיהו כ"ז) "והרג את התנין אשר בים". ואף בהמות בהררי אלף - זכר ונקבה בראם, ואלמלי נזקקין זה לזה - מחריבין כל העולם כולו, מה עשה הקב"ה? סירס הזכר, וצינן הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבא, שנאמר: (איוב מ') "הנה נא כחו במתניו" - זה זכר, "ואונו בשרירי בטנו" - זו נקבה. התם נמי ליסרסיה לזכר וליצננה לנקבה! דגים פריצי. וליעביד איפכא! איבעית אימא: נקבה מליחא מעלי; איבעית אימא, כיון דכתיב: (תהלים ק"ד) "לויטן זה יצרת לשחק בו", בהדי נקבה לאו אורח ארעא. הכא נמי לימלחה לנקבה! כוורא מליחא מעלי, בשרא מליחא לא מעלי.

Talmud Bavli, Traité Baba Batra, page 74B

"Dieu créa les grands poissons" (Genèse, 1 ; 21). Ici (à Babylone) nous traduisons "les gazelles de mer". Selon rabbi Yoh'anane (à Jérusalem), il s'agit du Léviathan droit comme une barre et du Léviathan tortueux : En ce jour l'Eternel châtiéra de sa forte, grande et puissante épée le Léviathan droit comme une barre et le Léviathan tortueux. (...)

Rabbi Yéhouda a dit au nom de Rav : tous les êtres vivants de son monde, il les créa males et femelles. Le Léviathan droit et le Léviathan tortueux aussi, il les créa l'un male et l'autre femelle. Mais si ces monstres s'accouplaient, ils détruiraient l'univers. Qu'a fait le béni soit-il (pour éviter qu'ils ne s'accouplent) ? Il a castré le male et tué la femelle, qu'il a conservé dans le sel à l'intention des justes qui jouiront du monde à venir : il a tué le monstre qui est dans la mer (Isaïe, 27 ; 1) de même le béhémoth sur les milliers de montagnes (psaumes 50 ; 10), il les a créés males et femelles ; s'ils s'accouplaient ils détruiraient le monde. Le saint béni soit il, a donc châtré le male et rendu frigide la femelle, dont il réglera les justes dans le monde à venir : le voici ! Sa force est dans ses reins, et sa vigueur dans les muscles de son ventre (job, 40 ; 11). Voici ! Sa force est dans ses reins : allusion au mâle ; et sa vigueur dans les muscles de son ventre : allusion à la femelle. Pourquoi n'a-t-il pas rendu frigide la femelle (du Léviathan), ou alors tué et conservé dans le sel la femelle du béhémoth ? Parce que si le poisson salé a bon gout, il n'en est pas de même pour la viande salé.